СУНУШТАЛГАН ДОЛБООРДУН КЫСКАЧА МАЗМУНУ

ЖКФга каржылоого сунуштама

Борбордук Азиядагы климаттын өзгөрүшүнө туруктуу ландшафттар

Август 2026-жыл

Тапшыруучу:

Германиянын эл аралык кызматташтык коому (GIZ) GmbH

Климаттын өзгөрүшү Кыргыз Республикасында, Тажикстанда жана Өзбекстанда, өзгөчө Фергана өрөөнүндө, Сурхандарья жана Хатлонаймактарында, айыл чарба, токой чарбасы жана башка жер пайдалануу (АЧТБЖП) секторлорундагы тобокелдиктерди күчөтүүдө. Температуранын жогорулашы, кургакчылык, сезондук агымдын өзгөрүшү жана нөшөрлөгөн жаан-чачындын көбөйүшү ысыктан жана суунун жетишсиздигинен келип чыккан стрессти күчөтүүдө. Бул көрүнүштөр эрозияны жана жерлердин деградациясын күчөтүп, айыл чарба өсүмдүктөрүнүн, жайыттардын жана токойлордун өндүрүмдүүлүгүн жана туруктуулугун төмөндөтүүдө. Бул тобокелдиктер чек аралар менен чектелбейт. Тоолордогу кар катмары жана экосистемалар төмөнкү агымдагы суу ресурстарын камсыздоону жөнгө салат. Ошол эле учурда өз ара байланышкан дарыя бассейндери, сугат системалары, жайыттар жана токойлор климаттык таасирлердин административдик чек аралар аркылуу жайылышына шарт түзөт. Ошондуктан, улуттук жана жергиликтүү деңгээлдеги чаралар менен катар аймактык деңгээлде координацияланган иш-аракеттер талап кылынат. АЧТБЖП секторунан чыккан эмиссиялар 1990-жылдардан бери көбөйүп келе жатат, ал эми жерди пайдалануу аркылуу көмүртекти сиңирүү мунун темпине жетише элек. Туруксуз жер башкарууну улантууга салыштырмалуу, айдоо аянттарын жана бак-дарактарды өстүрүү ыкмаларын жакшыртуу эмиссияларды азайтып, топурактагы көмүртектин көлөмүн көбөйтөт. Ал эми жайыттарды жана токойлорду калыбына келтирүү, ошондой эле токой өстүрүү биомассаны жана экосистемалардагы көмүртектин запастарын көбөйтүүгө мүмкүндүк берет.

Программа **климаттын өзгөрүшүнө туруктуу, аз эмиссиялуу (КТАЭ) айыл чарба, токой чарбасы жана башка жер пайдалануу түрлөрүн (АЧТБЖП) өнүктүрүүгө карай системалуу өзгөрүүгө өтүүнү** демилгелейт. 1-компонент жерди пайдаланууну пландаштырууга, чечимдерди колдоо системаларына, мамлекеттик чыгымдарды пландаштырууга жана инвестициялык артыкчылыктарды аныктоого климаттык маалыматтарды интеграциялоо менен бирге климаттык каржылоону мобилизациялоо боюнча потенциалды күчөтөт. 2-компонент пландарды туруктуу айыл чарбасына, жайыттарды жана токойлорду калыбына келтирүүгө жана кошумча нарк чынжырчаларын өнүктүрүүгө багытталган жергиликтүү деңгээлдеги инвестицияларга айландырат. Максаттуу консультациялык кызматтар, бизнести колдоо жана каржылоо майда дыйкан чарбаларына, токой жана жайыттарды пайдалануучуларга, ошондой эле микро-, чакан жана орто ишканаларга (МЧОИ), өзгөчө аялдарга жана жаштарга климаттын өзгөрүшүнө туруктуу жана аз эмиссиялуу (КТАЭ) тажрыйбаларды жана технологияларды өздөштүрүүгө мүмкүндүк берет. 3-компонент келечекти болжолдоо процесстерин, АЧТБЖПны өнүктүрүүнүн аймактык багыттарын, билим жана тажрыйба алмашууну, ошондой эле трансчегаралык координацияланган иш-аракеттер үчүн инвестициялык платформаны түзөт. Бул чаралар бири-бири менен айкалышып, айрым-жеке инвестициялар менен гана чектелбестен, климаттык маалыматтарды эске алган жерди пайдаланууну пландаштырууну жана координациялоону институционалдаштырат, каржылык механизмдерди бекемдейт, потенциалды жогорулатат жана жер пайдалануучулардын жүрүм-турумундагы туруктуу өзгөрүүлөргө шарт түзөт.

Программа GIZ тарабынан улуттук аткаруучу уюмдар, атап айтканда Кыргыз Республикасында САЧКӨМ жана АРИС, Тажикстанда ИДИАБ жана Өзбекстанда ЭКӨУК , ошондой эле тиешелүү өлкөлөрдүн Финансы министрликтери менен биргеликте ишке ашырылат. Программа ЖКФтин каржылоосун Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү боюнча Германия Федералдык министрлиги (BMZ) жана катышуучу өлкөлөрдүн өз салымдарынын тең каржылоосу менен айкалыштырат. Жалпы суммасы 120 млн еврону түзгөн ЕИБдин кошо каржылоосу мамлекеттик карыз алуу боюнча чечимдерге, ЕБнын бюджетинин бекитилишине жана ишке ашыруунун акыркы келишимдерине жараша болот. Бул климаттын өзгөрүшүнө туруктуу жана аз эмиссиялуу (КТАЭ) айыл чарбасына инвестицияларды кеңейтүүгө, жергиликтүү финансы институттарын чыңдоого, жеке сектордун ресурстарын тартууга жана айыл жериндеги микро, чакан жана орто ишканалардын (МЧОИ) жеткиликтүү каржылоого жетүүсүн кеңейтүүгө өбөлгө түзөт. Программа өлкөлөрдүн УДА салымдарына **жана жерлердин деградациясынын нейтралдуулугу боюнча максаттарына шайкеш келет жана 1 046 062 түз жана 1 480 919 кыйыр бенефициардын климаттын өзгөрүшүнө туруктуулугун жогорулатууга, 6,95 млн тонна CO_2-эквиваленттиндеги (tCO_2e) эмиссияларды болтурбоого же көмүртекти сиңирүүгө,** ошондой эле 180 муниципалитетте **939 354 гектар жерди туруктуу башкарууга, коргоого же калыбына келтирүүгө** мүмкүндүк берет деп күтүлүүдө.

ЖКФтин колдоосу кошумча болуп саналат, анткени **талап кылынган трансформацияны чектелген мамлекеттик бюджет же жалгыз гана коммерциялык капитал аркылуу каржылоо мүмкүн эмес.** Ал мамлекеттик маанидеги маанилүү багыттарды, экосистемаларды калыбына

келтирүү иштерин жана инвестицияга даярдоо иш-чараларын каржылайт, микро-, чакан жана орто ишканаларды (МЧОИ) каржылоого байланышкан тобокелдиктерди азайтууга жана мындан аркы мамлекеттик жана жеке инвестицияларды мобилизациялоого жумшалат. Туруктуулук климаттын өзгөрүшүнө туруктуу жана аз эмиссиялуу (КТАЭ) ыкмаларды жерди пайдаланууну пландаштырууга, өндүрүшкө, каржылоого жана аймактык кызматташтыкка институционалдаштыруу аркылуу жетишилет. Кайра колдонууга жана башка аймактарга жайылтууга боло турган ишке ашыруу моделдери, инвестициялык долбоорлордун портфелдери, жашыл облигацияларды өнүктүрүү, пландаштырылып жаткан ЕИБдин кредиттик программасы жана аймактык инвестициялык платформа жаңы бенефициарларды жана жаңы аймактарды камтууну кеңейтүүгө өбөлгө түзөт.